

Salon kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024

Päivitys vuodelle 2021

192/00.01.02.02/2021

Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU) 2021-2024
<https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/mika-on-ruokavirasto/elintarviketurvallisuuden-varmistaminen/suunnitelmat-ja-ohjelmat/elintarvikeketjun-monivuotinen-kansallinen-valvontasuunnitelma-2021-2024/>

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020-2024
https://www.valvira.fi/documents/14444/261236/Ymparistoterveydenhuollon_valvontaohjelma_2020_2024.pdf/6e1b09c4-c935-6482-059a-035ac95aaa22?t=1568015396747

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020-2024, päivitys vuosille 2021-2024:
https://www.valvira.fi/documents/14444/261236/Terveysuojelun_valvontaohjelma_paivitys_2021.pdf/452a32ec-58b6-4f68-0137-f8ebfc2d9cbd?t=1602237681351

Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020-2024:
https://www.valvira.fi/documents/14444/248380/Tupakkalain_valvontaohjelma_2020_2024.pdf/b8146b38-e53c-5761-fb5b-98789b6fc796?t=1568014485352

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2015-2021
https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/mika-on-ruokavirasto/valvonta_elaimet/eho_2021_fi_lopullinen.pdf

Sisälllys

Sisälllys	3
1.Ympäristöterveydenhuollon päämäärät	1
2. Toimialue ja toimivalta	1
3. Valvonnan voimavarat ja niiden jakaantuminen	2
4. Koulutus.....	4
5. Valvontakohderekisteri ja tietojärjestelmä	5
6. Laadunhallinta.....	5
7. Häiriötilanteisiin varautuminen ja toiminta häiriötilanteissa	5
8. Viestintä ja tiedotus	6
9. Valvonnan maksullisuus	6
10. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	7
11. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika.....	7
12. Elintarvikevalvonta.....	8
12.1. Valvontakohderekisterit ja niihin merkittävät tiedot	8
12.2. Elintarvikkeiden alkutuotantopaikat	9
12.3. Ilmoittaminen elintarvikehuoneistosta ja laitoshyväksymisen hakeminen.....	9
12.4 Säännöllinen valvonta	9
12.5 Elintarvikevalvonnan valtakunnalliset painopisteet ja projektit	10
12.6 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen.....	11
12.7 Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti	12
13. Terveystensuojelu.....	12
13.1 Valvontakohteet	12
13.2 Tarkastusten sisältö.....	12
13.3 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika	13
13.4 Näytteenotto	17
13.5 Valvontasuunnitelman painopisteet.....	18
14 Tupakkalain valvonta	19
14.1 Tupakkalain suunnitelmallinen valvonta suunnitelmakaudella.....	20
14.2 Nikotiinivalmisteiden valvonta	21
15. Valvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi.....	21

1. Ympäristöterveydenhuollon päämäärät

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ruokavirasto ja Valvira ovat valmistelleet ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvonta- ohjelman vuosille 2020–2024. Valviran tupakkalain valtakunnallinen valvontaohjelma on laadittu vuosille 2020-2024. Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma on päivitetty vuosille 2021-2024. Elintarvikeketjun monivuotinen valtakunnallinen valvontaohjelma, VASU, on laadittu vuosille 2021-2024. Eläinlääkintähuollon valtakunnalliseen ohjelmaan, EHOon, on tehty vain päivitykset vuodelle 2021.

Ohjelmakauden teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valvontaohjelmien tavoitteena on kehittää ja yhtenäistää ympäristöterveydenhuollon ohjausta kunnille ja muille valvontaviranomaisille sekä lisätä valvonnan vaikuttavuutta ja laatua yhtenäistämällä valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti. Maakuntaudistuksen valmistelutyö tiivisti yhteistoimintaa Varsinais-Suomen valvontayksiköiden välillä ja yhteistyötä on tarkoitus jatkaa ja yhdenmukaistaa valvontaa maakunnan alueella.

2. Toimialue ja toimivalta

Toimialueena on Salon kaupungin alue. Yksikkö täyttää ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintalueista annetun lain (410/2009) vaatimukset (vähintään 10 henkilötyövuotta ja kaikki ympäristöterveydenhuollon toimialat samassa yksikössä).

Ympäristöterveydenhuolto kuuluu kaupungin organisaatiossa rakennus- ja ympäristövalvonnan palvelualueeseen yhdessä rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun, maaseutupalvelujen ja maatalouslomituspalvelujen kanssa. Viranomaisena toimii rakennus- ja ympäristölautakunta.

Ympäristöterveydenhuolto jakaantuu terveysvalvontaan ja eläinlääkintähuoltoon. Ympäristöterveydenhuolto vastaa myös kaupungin löytöeläinpalveluiden järjestämisestä.

Salossa on asukkaita 51 600. Salossa ei ole suurta elintarviketeollisuutta. Sen sijaan alueella on paljon pieniä elintarvikealan yrityksiä, mm. liha- ja kala-alan laitoksia, ravintoloita, ammattikeittiöitä ja myymälöitä, joiden neuvominen ja valvonta vievät runsaasti tarkastajien työaika. Lisäksi valvontakohteina on kasvisten sekä eläinperäisten tuotteiden alkutuotantopaikkoja, kouluja, päivä- ja vanhainkoteja, vesilaitoksia, uimahalli, uimarantoja, sekä erilaisia eläintauti- ja eläinsuojelulain alaisia valvontakohteita

Ympäristöterveyspäällikkö päättää ympäristöterveydenhuollon sisäisestä työnjaosta. Jokainen vastaa ensisijaisesti oman vastuualueensa tehtävistä. Toimivaltaa on delegoitu viranhaltijoille joustavan työskentelyn mahdollistamiseksi. Ympäristöterveydenhuollon toimivallan delegointipäätös on päivitetty vuonna 2018 ja se päivitetään vuonna 2021 vastaamaan lainsäädäntöön tulleita muutoksia.

Mikäli voimassaolevia määräyksiä ei noudateta, viranomaisen tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin määräysten noudattamisen varmistamiseksi. Pakkokeinojen käyttö kuvataan ympäristöterveyden-

huollon laatujärjestelmässä ja ohjeena käytetään Ruokaviraston opasta elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa. Hallinnollisille pakkokeinoille on valvontayksikössä laadittu Ruokaviraston ja Valviran laatimien mallilomakkeiden mukaisia lomakepohjia.

3. Valvonnan voimavarat ja niiden jakaantuminen

Salon kaupungin ympäristöterveydenhuollossa on 5 terveystarkastajaa, 3 potilastyötä tekevää eläinlääkärinä (praktikko), valvontaeläinlääkärinä, toimistosihteerinä ja ympäristöterveyspäällikkö. Ympäristöterveydenhuollon resurssit ovat yhteensä 11 htv.

Terveystarkastajista kaksi hoitaa terveydensuojelulain mukaista valvontaa ja kaksi tarkastajaa tekee pääasiassa elintarvikevalvontaa. Yksi tarkastaja tekee elintarvikevalvonnan lisäksi talousvesivalvontaa. Tupakkalain mukainen valvonta jaetaan usean tarkastajan kesken. Lisäksi ympäristöterveyspäällikkö osallistuu eläinperäisiä elintarvikkeita valmistavien laitosten ja muiden elintarvikehuoneistojen valvontaan. Yksi praktikoeläinlääkärinä tekee maidontuotantotilojen alkutuotannon valvontaa.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö ja vastualueet on kuvattu **taulukossa 1**.

Terveysvalvonnassa on suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tehtäviä, joita ei voida ennakoida, mutta joiden tekemiseen on varattava aikaa. Tällaisia ovat esimerkiksi uusintatarkastukset, ruokamyrkytys- ja vesivälitteiset epidemiat ja häiriötilanteiden selvittämiset, hakemusten ja ilmoitusten käsittely, lausunnot ym. asiantuntijatehtävät, asiakasvalitusten selvittäminen, neuvonta ja ohjaus sekä Ruokaviraston, muiden keskusviranomaisien ja aluehallinnon toimeksiannot. Paikallisille yhteisöille (esim. koulut ja yhdistykset) pidetään asiantuntijaluentoja kysynnän mukaan. Terveydensuojelussa koulujen, päiväkotien ja asuntojen sisäilma-asiat sekä muut asunnontarkastukset vievät yhden terveystarkastajan työajan lähes kokonaan. Nämä tehtävät eivät kuulu suunnitelmalliseen valvontaan.

Myös laatujärjestelmän ylläpito, valvontasuunnitelmien laatiminen, näytteenotto, näytetulosten käsittely sekä valvonnan raportointi kuluttavat resursseja. Mitoituksessa on huomioitava lisäksi valvontakäynteihin liittyvä matkustusaika, joka ei sisälly tarkastukseen käytettävään keskimääräiseen aikaan.

Terveysvaaraa aiheuttavat tilanteet näytteenottoineen asetetaan aina etusijalle suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan.

Työajan laskennallinen jakauma on kuvattu **taulukossa 2**.

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon käytettävissä oleva henkilöstö

	Virkanimike	Vastuu- alue/erityisosaaminen	Muuta
Riitta Suutari	Ympäristöterveys- huollon päällikkö	Hallinto ja esimiestehtävät Elintarvikevalvonta	
Marjo Härkönen	Terveystarkastaja	Elintarvike- ja tupakkaval- vonta, talousvesivalvonta	
Nina Rostiala	Terveystarkastaja	Elintarvike- ja tupakkaval- vonta	
Kirsi-Marja Jaatinen	Terveystarkastaja	Terveydensuojelulain mukai- nen valvonta/sisäilma-asiat	
Sami Saari	Terveystarkastaja	Terveydensuojelulain mukai- nen valvonta/talousvesi- ja uimavedet, melumittaukset Tupakkavalvon- ta/tupakointikielto	
Outi Sarkki	Terveystarkastaja	Elintarvike- ja tupakkaval- vonta	
Riikka Nikula	Kaupungineläinlääkä- ri, Perniö	Praktiikka, alkutuotannon valvontaa , tarvittaessa val- vontaeläinlääkärin tehtäviä	
Anne Partti	Kaupungineläinlääkä- ri, Halikko	Praktiikka, tarvittaessa val- vontaeläinlääkärin tehtäviä	
Johanna Auranen	Kaupungineläinlääkä- ri, Halikko	Praktiikka, tarvittaessa val- vontaeläinlääkärin tehtäviä	
Soile Blomqvist	Toimistos sihteeri	Laatuvastaava, toimistotyöt, tietojärjestelmät, arkiston- hoito, asiakaspalvelu	
Ann Moring	Valvontaeläinlääkäri, valmiuseläinlääkäri	Eläinsuojelu, eläintautival- vonta	valtion toimek- siantotehtäviä, avi maksaa palkan
Resurssit yhteensä 11 htv			

Taulukko 2. Työajan laskennallinen jakauma valvonnan eri osa-alueille

Toimiala	htv	htpv
Elintarvikevalvonta	2,4	528
Terveydensuojelulain mukainen valvonta	2,65	583
Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta	0,25	55
Eläinlääkäripalvelut ja päivystys	2,8	616
Eläinten hyvinvoinnin valvonta ja eläintautivalvonta	1,1	242
Toimistosihteerin tehtävät	1	220
Hallinnolliset tehtävät	0,7	154
Yhteensä	10,9	2398

Ympäristöterveyspäällikön työajasta 0,45 htv ja toimistosihteerin työajasta 0,2 htv lasketaan eläinlääkintähuollon resursseihin. Lisäksi löytöeläintoimintaan kuuluu ympäristöterveyspäällikön ja toimistosihteerin resursssia yhteensä n. 0,1 htv.

4. Koulutus

Valvontaviranomaisen on varmistettava, että henkilökunnalla on riittävä osaaminen ja että osaamista pidetään tarvittaessa yllä säännöllisellä koulutautumisella. Suunnitelman lähtökohta on koulutus-tarve. Koulutussuunnittelussa otetaan huomioon viranhaltijoiden erikoistumisesta eri osa-alueille johtuvat koulutustarpeet. Kehityskeskustelujen yhteydessä tehdään jokaisen työntekijän kanssa osaamiskartoitus, minkä pohjalta myös arvioidaan koulutustarpeita.

Koulutusta varsinaisten koulutuspäivien lisäksi on myös muu ammattitaidon edistäminen, kuten esim.

- Ruokaviraston valvontaverkostoihin osallistuminen
- valvontaohjelman käyttöön liittyviin "Kysy VATIsta" -verkkotapaamisiin osallistuminen
- laatu järjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen liittyviin "Kysy LaatuNetistä" - verkkotapaamisiin osallistuminen.
- aluehallintoviraston työnohjauspäivät

Koulutuksessa hyödynnetään mahdollisimman paljon verkossa ja videoyhteyden välityksellä tapahtuvaa koulutusta.

Ympäristöterveydenhuollon koulutusperiaatteita käsitellään myös kaupungin vuosittain päivitettävässä palvelualuekohtaisessa koulutussuunnitelmassa. Siellä on huomioitu erityisesti Salon kaupungin tarjoamat koulutuspalvelut. Eläinlääkintähuollon koulutusta käsitellään myös eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmassa.

5. Valvontakohderekisteri ja tietojärjestelmä

Valvontahenkilöstön käytössä on ollut vuoden 2019 alusta valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI, jota Ruokavirasto hallinnoi ja kehittää. Vuonna 2020 VATI:ssa otettiin käyttöön sähköinen asiointipalvelu Ilppa. Tietojärjestelmään kerätään keskitetysti kaikki valvontakohteisiin liittyvät tiedot (toimijan tiedot, toimintalajit ja toiminnan laajuus, tarkastuspöytäkirjat, näytteenottotiedot jne.). VATI –tiedonhallintajärjestelmä on verkkopohjainen. Aiemmin käytössä ollut TerveKuu-tietojärjestelmä oli rinnakkaiskäytössä arkistohakuja varten vielä vuonna 2020, mutta lisenssi ei ole voimassa enää vuonna 2021. Eläinlääkintähuollon tiedonhallintajärjestelmät käsitellään eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmassa.

6. Laadunhallinta

Laatujärjestelmän avulla pyritään yhdenmukaiseen valvontakäytäntöön, valvonnan tulosten raportoinnin ja dokumentoinnin selkeyteen ja ajanmukaiseen tasoon. Laatujärjestelmä takaa erilaisten mittaustulosten luotettavuuden ja toistettavuuden. Laatujärjestelmän ylläpitämiseksi ja laadunhallinnan toteuttamiseksi ympäristöterveydenhuollolla on käytössä LaatuNet-ohjelmisto. LaatuNet on valtakunnallinen selainpohjainen järjestelmä, joka sisältää valtakunnallisia toimintaohjeita, laatukriteereitä ja mittareita. Järjestelmään voidaan tehdä myös valvontayksikön omia tai esim. maakunnan alueella yhteisesti sovittuja toimintaohjeita ja näin yhdenmukaistetaan valvontaa.

Laatujärjestelmää ylläpidetään aktiivisesti. Laadunhallintatyötä jatketaan vuonna 2021 tekemällä suunnitelmallisia sisäisiä auditointeja, joilla varmistetaan toiminnan asiakaslähtöisyys ja lainsäädännön vaatimuksenmukaisuus. Lisäksi osallistutaan laadunhallintakoulutuksiin, valvonnan valtakunnallisiin interkalibrointeihin ja kerätään asiakaspalautetta. Asiakaspalautteet ja reklamaatiot käsitellään yksikön sisällä yhteisesti. Palautteen avulla kehitetään toimintaa ja reklamaatioiden käsittelyllä sekä niiden juurisyiden selvittelyllä pyritään vastaavanlaisten virheiden toistumisen ehkäisemiseen. Mahdollisista luotettavuuttamme vaarantavista reklamaatioista ja niiden käsittelystä sekä korjaavista toimenpiteistä tiedotetaan myös ympäristöterveydenhuollon ylemmälle johdolle. Riippumaton ulkoinen auditointitaho arvioi toiminnan laatua kolmen vuoden välein. Laadunhallinta on osa jokapäiväistä toimintaamme.

7. Häiriötilanteisiin varautuminen ja toiminta häiriötilanteissa

Elintarvike- ja terveydensuojelulaissa on määräykset siitä, että kunnan on ennakolta varauduttava häiriötilanteisiin. Ympäristöterveydenhuollon suunnitelma on osa kaupungin valmiussuunnitelmaa. Todennäköisimpiä häiriötilanteita ovat epäilyt ruokamyrkytyksistä sekä talous- tai uimavesiperäiset epidemiat. Vuonna 2019 päivitettiin ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi. Terveysvalvonnalla on myös toimintaohjeet ruokamyrkytysten selvittämiseksi. Ohjeet ovat sekä paperitulosteina että sähköisessä muodossa.

Ympäristöterveydenhuolto osallistuu elokuussa pidettävään Ruokaviraston ja Valviran järjestämään valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon valmiusharjoituspäivään.

Elintarvikkeiden ja talousveden aiheuttamien epidemioiden selvittämistä varten on selvitystyöryhmä, jonka kokoonpano on VnA 1365/2011 mukainen. Työryhmässä on elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaisen lisäksi mukana terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavia henkilöitä sekä vesilaitoksen edustaja. Kaikilla työryhmän jäsenillä on varajäsen. Työryhmä kokoontuu pari kertaa vuodessa epidemiavalmiuden ylläpitämiseksi. Kokouksissa päivitetään yhteystiedot ja käydään läpi ohjeistusta ja mahdollisia epidemia- tai terveysvaaraa aiheuttaneita tapauksia. Työryhmällä on käytössä oma työtila kaupungin intranetissa.

Työryhmän tehtävänä on huolehtia epidemian selvittämiseksi vaadittavien epidemiologisten ja laboratoriotutkimusten suorittamisesta, huolehtia epidemian hallintaa tähtäävien toimenpiteiden yhteen-

sovittamisesta, vastata tiedonkulusta eri viranomaisten, asiantuntijoiden sekä laboratorioiden välillä, tiedottaa epidemiasta väestölle ja tiedotusvälineille sekä tehdä tarvittavat ilmoitukset ja selvitykset.

8. Viestintä ja tiedotus

Salon kaupungilla on oma viestintäohje, joka on päivitetty 28.8.2017. Siinä on käsitelty mm. viestinnän tavoitteita, vastuuta ja organisointia, kaupungin sisäistä ja ulkoista viestintää. Lisäksi kaupungilla on omat sosiaalisen median ohjeet.

Ympäristöterveydenhuollolle on laadittu oma häiriötilanneviestintäohjeistus, mikä on tallennettu sekä sähköisesti että paperisena tulosteena toimistossa säilytettävään kansioon. Ohjeistuksessa on käyty lyhyesti läpi häiriötilanneviestintää, määritelty tiedottamisen vastuuhenkilöt, tehty valmiita malleja tiedotteista sekä koottu tärkeimpien toimijoiden, kuten epidemiatyöryhmän, kaupungin johdoryhmän, palveluvastaavien, poliisin ja pelastuslaitoksen yhteystiedot sekä terveyskeskuksen ja sairaaloiden, hoitokotien, koulujen ja päiväkotien sekä tärkeimpien yritysten yhteystiedot. Valvonta-kohteiden yhteystiedot löytyvät VATI-ohjelman kortistosta. Ympäristöterveydenhuollolla on käyttöoikeudet kaupungin facebook-sivuille. Ympäristöterveydenhuollolla on käytössään viranomaisviestintään käytettävä VIRVE – puhelin.

Ympäristöterveydenhuolto on yhdessä kaupungin viestinnän, tietohallinnon ja vesilaitoksen kanssa kehittänyt tekstiviestipalveluun perustuvaa häiriötilanneviestintää. Palveluun voivat liittyä kaikki kaupungin asukkaat. Viestipalvelu on otettu käyttöön alkuvuodesta 2018. Palvelun tunnettavuutta pyritään edelleen lisäämään ja saamaan kaupunkilaisia liittymään käyttäjiksi.

Kaupungin verkkosivustot uudistettiin vuonna 2020. Verkkopalvelukokonaisuus toteutetaan WordPress-julkaisujärjestelmällä, joka on kustannustehokas, toimittajariippumaton avoimen lähdekoodin järjestelmä. Kukin palvelualue vastaa omien sivujensa sisällöntuottamisesta ja suunnittelusta. Uudistuksen tavoitteena oli yhden sivuston järjestelmä, jolla sisällönhallinta on helppoa ja asiakkaan kokemus verkkosivujen käytettävyydestä paranee.

9. Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Toimijalta peritään taksan mukainen maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, mittauksista, näytteenotosta ja näytteen tutkimuksesta. Maksu peritään myös muista ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä maksullisiksi säädettyistä suoritteista, esim. ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä sekä mahdollisista uusintatarkastuksista ja hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen valvonnasta.

Maksullisuuden periaatteena on, että valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Poikkeuksena tästä on kuitenkin tupakkalain mukainen valvontamaksu, joka on veroluonteinen ja voi ylittää valvonnan todelliset kustannukset tupakkalaissa säädettyin edellytyksin. Maksutaksa on nähtävillä Salon kaupungin ympäristöterveydenhuollon verkkosivuilla. Taksaa päivitetään tarvittaessa.

Uuden elintarvikelain on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2021. Laki muuttaa mm. elintarvikevalvonnasta perittäviä valvontamaksuja. Tarkastusten ja ilmoitusten käsittelyn johdosta perittävien suori-teperusteisten maksujen lisäksi elintarvikealan toimijoilta ryhdyttäisiin perimään vuosittainen valvontamaksu. Maksun periminen aloitettaisiin vuoden 2022 alussa. Terveystensuojelulakiin on tarkoitus tehdä vastaava maksuja koskevien säännösten muutos siten, että terveydensuojeluvalvonnan vuosittaisten valvontamaksujen periminen voitaisiin aloittaa samanaikaisesti elintarvikevalvonnan maksujen kanssa. Lakimuutokset lisäisivät merkittävästi valvontamaksujen osuutta terveysvalvonnan rahoituksessa.

10. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Viranomaisnäytteenotto ja tutkiminen ovat valvontamenetelmiä, joilla voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Näytteiden tutkimiseen käytettävän laboratorion tulee olla asianmukaisesti hyväksytty tekemään pyydettyjä tutkimuksia. Viranomaisnäytteiden tutkimukset sekä tutkimukset, joiden tekemisestä on säädetty lainsäädännössä, tutkitaan elintarvikelain 37 §:n mukaisissa laboratorioissa. Elintarvikevalvontaviranomainen voi osoittaa laboratorion, jossa viranomaisnäytteet analysoidaan myös toiminnanharjoittajan maksamien viranomaisnäytteiden osalta. Salon kaupungin ympäristöterveydenhuollon ottamat elintarvike- ja vesinäytteet toimitetaan pääsääntöisesti tutkittavaksi LUVYLab Oy Ab:n laboratorioon Lohjalle. Tarvittaessa voidaan käyttää esim. Metropolilab Oy:n tai Ruokaviraston laboratorion analyysipalveluja. Laboratoriot tarjoavat tarvittaessa palveluja myös virka-ajan ulkopuolella.

11. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä ja tarkastuskertomuksessa esitetään, minkä säännösten mukaan tarkastus on tehty. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus ja tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Tarkastusten yksityiskohtaisempi sisältö on kuvattu keskusvirastojen antamissa ohjeissa. Tarkastuksella tarkoitetaan valvontaviranomaisen tai tämän valtuuttaman ulkopuolisen asiantuntijan säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää valvontakohteen tarkastusta, jossa arvioidaan valvontakohteen vaatimustenmukaisuus. Tarkastus voi sisältää näytteenottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan, kohteessa valmistettavien tuotteiden tai kohteessa tarjottavien palveluiden terveyshaittojen, turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Valvontasetuksen 3 artiklan mukaan elintarvikevalvonta tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta. Tarkastukset pyritään tekemään silloin, kun valvontakohteessa on toimintaa, mutta joissakin tapauksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen toiminnan alkamista. Useimmiten tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta valvontaviranomainen voi joissakin tapauksissa tarkastaa esimerkiksi asiakirjoja myös virkapaikallaan tai kerätä tietoja toiminnanharjoittajalta käymättä kohteessa.

Tarkastuksen lopuksi tarkastaja vetää yhteen tarkastuksen keskeiset havainnot ja kertoo ajatuksensa toimenpide-ehdotuksiksi ja aikatauluksi, jotka kirjataan tarkastuspöytäkirjaan. Mikäli tarkastuksella jää selvittävää, myös tämä kerrotaan tarkastuksen yhteydessä. Tämä mahdollistaa toimijan kuulemisen ja asiasta voidaan keskustella ja sopia asianosaisten kanssa.

Tarkastuksesta on aina laadittava tarkastuskertomus, joka täyttää sille asetetut vaatimukset ja jossa huomioidaan muun muassa toimialakohtaiset ohjeet. Valviran tarkastuslomakepohjat terveydensuojelulain ja tupakkalain valvontaa varten ohjeineen löytyvät ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä ja ovat täytettävissä VATI-tietojärjestelmässä. Elintarvikevalvonnassa vastaavasti toimitaan Oiva-lomakkeiden mukaisesti. Riskinarvioinnin perusteella valvoja valitsee lomakkeelta tarkastettavat asiakokonaisuudet. Tarkastuslomakkeiden käyttö yhtenäistää valvontaa valtakunnallisesti. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus Vatiin. Myös A-arvosanan kohdalla on suositeltavaa kirjata tarkastuskertomukseen, mitä on tarkastettu.

Tarkastuskertomukseen merkitään valvonnan tarkoitus, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet määräaikoineen. Tarkastuskertomus toimitetaan sähköisesti tarkastuskohteeseen kahdeksan työpäivän kuluessa tarkastuksesta suoraan toiminnanharjoittajalle. Ruokavirasto lähettää postitse esillä pidettävän Oiva-raportin toimijalle. Myös terveydensuojelulain mukaiset tarkastuskertomukset pyritään lähettämään toimijalle kahdeksan työpäivän kuluessa. Tarkastuskertomus voidaan tarvittaessa lähettää tiedoksi myös muille viranomaisille tai asianosaisille.

Ympäristöterveydenhuollon laatu järjestelmän palvelukuvauksissa on valvontayksikkökohtaiset käytännön ohjeet tarkastusprosessin läpiviemiseksi. Palvelukuvaukset kattavat kaikki valvontaan liittyvät prosessit.

12. Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelainsäädännössä asetettuja päämääriä. Lain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu sekä varmistaa elintarvikkeiden jäljitettävyyden. Elintarvikelain tarkoituksena on myös varmistaa, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää eikä johda kuluttajaa harhaan. Tarkoituksena on suojata kuluttajaa elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta sekä taloudellisilta tappioilta.

Elintarvikelainsäädännön lähtökohtana on, että ensisijainen vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta ja määräystenmukaisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Omavalvonnan avulla toimija varmistaa, että elintarvikkeen turvallisuus ei vaarannu sinä aikana, kun elintarvike on toimijan vastuulla. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on puolestaan varmistaa, että omavalvonta toimii tehokkaasti ja että elintarvikkeen turvallisuus, jäljitettävyyden ja muu määräystenmukaisuus toteutuu kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa. Viranomaisen on tarvittaessa annettava toimijalle tarpeellisia ohjeita ja kehotuksia elintarvikemääräysten noudattamiseksi ja omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi (elintarvikelaki 53 §). Toiminnan määräystenmukaisuus parantaa elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä ja menestymismahdollisuuksia markkinoilla sekä pienentää esimerkiksi takaisinvedoista johtuvia yrittäjän taloudellisia kustannuksia.

Elintarvikevalvontaa suunnataan eri kohteisiin tai osa-alueisiin sen mukaan, missä sitä eniten tarvitaan riskitekijät huomioon ottaen. Valvonnan on oltava tasapuolista niin, että se kohdistuu perusteellisesti yhtävertaisesti kaikkiin valvontakohteisiin ja valvontakohdetyyppisiin. Kohteen valvonnan tehostamiselle tai sen lieventämiselle on perusteet, jotka saadaan arvioimalla valvontakohteessa elintarvikkeeseen kohdistuvia riskitekijöitä. Tasapuolisuus elintarvikevalvonnassa tarkoittaa sitä, että valvonnan määrä ja valvontamenetelmät valitaan elintarvikkeen turvallisuuden ja laadun varmistamiseksi samoilla perusteilla koko maassa.

Jäljitettävyyden on elintarviketurvallisuuden kannalta keskeinen tekijä, ja sen avulla voidaan ongelmatilanteissa poistaa määräysten vastaiset elintarvikkeet kohdennetusti markkinoilta ja antaa kuluttajille oikeaa ja riittävää informaatiota. Jäljitettävyyden on tärkeää myös selvitettyä elintarvikkeesta annettavien tietojen totuudenmukaisuutta tai muuta määräystenmukaisuutta.

12.1. Valvontakohderekisterit ja niihin merkittävät tiedot

Valvontaviranomaisella tulee olla ajan tasalla olevat tiedot kaikista alueensa elintarvikevalvontakohteista (elintarvikelaki 83 §). Näitä ovat:

- ilmoittamista tai hyväksyntää edellyttävät elintarvikehuoneistot (elintarvikelain muutos 352/2011 14 ja 15 §) mukaan lukien ns. virtuaalihuoneistot, liikkuvat elintarvikehuoneistot ja kuljetustoiminta;
- liikkuvat elintarvikehuoneistot, joista on jo tehty ilmoitus toiselle paikkakunnalle ja joiden saapumisesta valvontaviranomaisen alueelle tiedotetaan valvontaviranomaiselle (elintarvikelain muutos 352/2011 15a.1 §); liikkuva elintarvikehuoneisto merkitään kuitenkin rekisteriin vain siinä valvontayksikössä, joka on hyväksynyt ko. huoneiston tai käsitellyt ko. huoneistosta tehdyn ilmoituksen;
- toimijat, jotka valmistavat tai saattavat markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita (kontaktimateriaalialan toimijat) (elintarvikelain muutos 643/2010 21a §); sekä
- ilmoittamista edellyttävät elintarvikkeiden alkutuotantopaikat (elintarvikelain muutos 352/2011 22.1 §).

Kaikki em. tiedot löytyvät ympäristöterveydenhuollon keskitetystä toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä VATIsta.

12.2. Elintarvikkeiden alkutuotantopaikat

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Toimijan on ilmoitettava myös annettujen tietojen oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä yli vuodeksi sekä toiminnan lopettamisesta (elintarvikevalvonta-asetus). Valvontaviranomaisen on ilmoitettava alkutuotannon toimijalle ottaneensa vastaan ilmoituksen tai saaneensa tiedon toiselta viranomaiselta.

Kun alkutuotantopaikalla tehdään elintarvikevalvontaan kuuluva tarkastus, tuottajalle tulee kertoa muun muassa tarkastuskäynnin tarkoituksesta ja sisällöstä sekä antaa mahdollisuus antaa lisäselvityksiä tai palautetta myös jälkikäteen. Salon alkutuotannon valvonnan käyttöön on laadittu Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti tiedote, joka jätetään toimijalle tarkastuksen yhteydessä. Sen tarkoitus on selventää alkutuotannon toimijalle valvonnan perustiedot: mikä taho valvontaa tekee, mitkä ovat valvonnan perusteet, mitä kautta toimija voi antaa palautetta valvonnasta tai saada lisäselvityksiä valvontakäynnillä tehdyistä havainnoista. Tiedotteessa kerrotaan myös, miten elintarvikevalvonta liittyy tietyissä tapauksissa täydentävien ehtojen valvontaan.

12.3. Ilmoittaminen elintarvikehuoneistosta ja laitoshyväksymisen hakeminen

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Elintarvikehuoneistoa koskevan ilmoituksen käsittelevä viranomainen antaa elintarvikealan toimijalle todistuksen ilmoituksen käsittelystä. Elintarvikehuoneistot, joiden toiminnan aloittamisesta on tehtävä ilmoitus, tarkastetaan pääsääntöisesti vasta toiminnan jo alettua. Kohteen ensimmäinen tarkastus suoritetaan riskinarvioinnista riippuen 3-6 kk kuluttua toiminnan alkamisesta.

Elintarvikelain 13 §:n 2 momentissa tarkoitettut laitokset eli elintarvikehuoneistot, missä käsitellään eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä tulee hyväksyä ennen toiminnan aloittamista. Pääsääntöisesti hyväksynnän tekee laitoksen sijaintikunnan valvontaviranomainen. Ruokavirasto hyväksyy kuitenkin teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat laitokset. Valvontaviranomainen tekee elintarvikehuoneiston hyväksymisestä päätöksen. Laitokseen tehdään tarkastus ennen päätöksen tekemistä. Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä.

Salon ympäristöterveydenhuoltoon tulee vuosittain 25-30 kpl elintarvikehuoneistoilmoituksia ja 0-1 laitoshyväksyntää.

12.4 Säännöllinen valvonta

Säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvat valvontakohteet ja tarkastusmäärät perustuvat kohteiden riskinarviointiin. Valvonnan tarpeen arvioinnin perustana käytetään Ruokaviraston ohjetta (10503/4) "Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen. Toiminnan luonne ja laajuus huomioidaan riskinarvioinnissa. Merkittävänä tekijöinä ovat tuotantomäärät ja toimintatyyppi. Riskinarviointia päivitetään aina tarvittaessa tarkastusten yhteydessä. Elintarvikekohteiden valvontatiheys kirjataan VATIin kohdekohtaisesti, jolloin tiedot tarkastusajankohdista näkyvät tarkastajille valvontaohjelmassa.

Riskiluokitusohjeesta poikkeava, tarkastustiheyteen vaikuttava peruste kirjataan VATIin toiminnan lisätiedot -kohtaan. Yhteisesti sovitut poikkeamaperusteet kirjataan myös LaatuNet -ohjeisiin. Varsinainen-Suomen valvontayksiköt ovat esimerkiksi yhteisesti linjanneet, että toimijan saadessa kolme

Oiva-A arvosanaa peräkkäin, laskennallista tarkastustiheyttä lasketaan 50% ilmoitetuissa elintarvikehuoneistoissa. Tämä ei kuitenkaan koske kohteita, joissa käydään harvemmin kuin kerran vuodessa.

Suunnitelmallisesti valvottavia elintarvikehuoneistoja on VATI-rekisterin mukaan yhteensä 515 kpl ja suunnitelmallisesti valvottavia alkutuotannon kohteita (maidontuotantotilat ja sirikkaamo) 30 kpl. Vuodelle 2021 elintarviketarkastuksia on suunnitelmassa 258 kpl ja alkutuotannon tarkastuksia 20 kpl.

Liikkuville elintarvikehuoneistoille, jotka on rekisteröity toisen valvontayksikön alueelle, voidaan tehdä sovitusti Oiva-tarkastus Salon valvonta-alueella

Taulukko 3. Elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteet ja tarkastukset v. 2021

Toimintaluokka	Kohteita	Tarkastukset v. 2021
Suunnitelmallisen valvonnan alkutuotannon kohteet	30	20
Kontaktimateriaaliala	9	2
Valmistus (ei laitos)	8	2
Kuljetustoiminta	13	12
Myynti	126	44
Tarjoilu	306	161
Laitostoiminta	5	19
Vilja- ja kasvisala	36	13
Vähäriskinen lihankäsittely	12	5
Yhteensä	545	278

12.5 Elintarvikevalvonnan valtakunnalliset painopisteet ja projektit

Suomen elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021-2024, VASU, on kaikkien elintarvikeketjun viranomaisten yhteinen ”tiekartta”. Sen tavoitteena on varmistaa valtakunnallisesti valvonnan yhdenmukaiset tavoitteet ja painopisteet sekä laatu ja kehittäminen. Vuosina 2021-2024 viranomaisvalvonnan erityiset yhteiset kehitysteemat ovat

- tiedolla johtaminen ja digitalisaatio
- petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä
- valmius ja kriisinhallinta.

Näistä kehitysteemoista, aikaisemmista valvontatuloksista ja muista suunnitteluun vaikuttavista tekijöistä (uudet riskit, uusi tieteellinen tieto, auditointien tulokset, lainsäädännön muutokset, toimintaympäristön muutokset) johdetut valvonnan painopisteet vuodelle 2021 on lueteltu alla.

Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio

Valvontatulokset ohjaamaan valvontaa (Jatkuu vuodelta 2020):

1. Kunnossapito (Oiva-rivit 2.2. ja 2.3)
2. Puhtaanapito (Oiva-rivit 3.1 ja 3.2)
3. Markkinointi (Oiva-rivi 13.3)
4. Valtakunnallinen suolan ja ravintoarvomerkintöjen valvontaprojekti (Oivarivit 13.1 ja 13.2).

Valvojan työkalupakki

- osallistutaan esim. työpajatyöskentelynä, jota Ruokavirasto koordinoi
- hyödynnetään työkaluja valvontakäytännössä

Kohteet valvonnan piiriin: Kehitetään toimintatapoja, jotta saadaan sellaiset toimijat valvonnan piiriin, jotka sinne kuuluvat.

- Aktiivisten kohteiden ja kohdetoimintojen saattaminen ajan tasalle
- Osallistutaan suunnitteluun esim. Ruokaviraston koordinoimana työpajatyöskentelynä

Sähköisen asiointin kehittäminen

- VATIn jatkuvaan kehittämiseen osallistuminen

Petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä

Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittäminen

- Osallistutaan Ruokaviraston koordinoimaan suunnitteluun ja mahdollisiin yhteistyötapaamisiin

Petosten valvonnan ja torjunnan valmiuden kehittäminen luonnonmukaisessa tuotannossa 2020-22

- toteutetaan painotettua valvontaa Ruokaviraston koordinoimana

Valmius ja kriisinhallinta

Pandemiavalmiuden kehittäminen - koronapandemian opit elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa

- Arvioidaan omaa toimintaa ja oman suunnitelman päivitystarve
- Osallistutaan ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen valmiusharjoitukseen 2021

Painopisteiden huomioimisen lisäksi Varsinais-Suomen valvontayksiköt aloittivat vuonna 2020 yhteisen pintapuhtausprojektin. Projekti kohdistuu ilmoitettuihin elintarvikehuoneistoihin. Mittaukset kohdistetaan elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuviin pintoihin, joilla on merkitystä elintarvikehygienian kannalta. Puhtaanapitoon liittyvät oiva-rivit (3.1 ja 3.2) täytetään. Mittaukset tehdään ATP-mittarilla suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä ja ovat asiakkaalle maksuttomia. Projektia ei kuitenkaan pystytty toteuttamaan täysipainoisesti Covid-19 -epidemiasta johtuen ja sitä on tarkoitus jatkaa mahdollisuuksien mukaan vuonna 2021.

12.6 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Näytteenotto ja tutkiminen ovat valvontamenetelmiä, joilla voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Vastuu elintarvikeeturvallisuudesta on pääosin toimijoilla ja sen vuoksi näytteenottokin on pääasiassa toimijoiden vastuulla. Omavalvontajärjestelmän toimivuutta voidaan kuitenkin todentaa viranomaisnäyttein. Näytteenoton tarpeeseen ja tutkimusten laajuuteen vaikuttavat toimijan omavalvontasuunnitelma, sen toimivuus ja omavalvontanäytteiden tulokset. Myös valmistusmäärät ja valmistettavan tuotteen ominaisuudet vaikuttavat viranomaisnäyttemäärään.

Eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevien laitosten riskiperusteinen viranomaisnäytteenottosuunnitelma on tehty kohdekohtaisesti. Suunnitelma löytyy S-asemalta.

Epidemioiden selvittämiseksi sekä asiakasvalitusten perusteella tai elintarvikkeista aiheutuviin terveysvaaratilanteisiin liittyvät tutkimukset tehdään tarvittaessa ympäristöterveydenhuollon kustannuksella.

Ruokaviraston pyynnöstä otetaan näytteitä, jotka liittyvät esim. valtakunnallisiin valvontaohjelmiin tai EU-monitorointiin. Mahdollisuuksien mukaan pyritään osallistumaan myös Ruokaviraston koordinoimiin valvontaprojekteihin, joihin saattaa sisältyä näytteenottoa.

12.7 Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti

Elintarvikealan toimija, joka vastaanottaa tai välittää eläinperäisiä elintarvikkeita Suomeen muista EU:n jäsenmaista sekä eräistä muista maista, on vastuussa tuotteidensa turvallisuudesta ja lainsäädännön vaatimusten mukaisuudesta. Tätä toimintaa kutsuttiin aiemmin ensisaapumistoiminnaksi. Vuodesta 2020 alkaen eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontia valvotaan osana kuntien tekemää Oiva-valvontaa. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonnan tarkoitus on turvata ko. elintarvikkeiden hygieeninen laatu ja estää eläintautien leviäminen niiden vältyksellä.

Salossa on tällä hetkellä kaksi toimijaa, jotka harjoittavat eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontia. Näiden toimijoiden valvontakäynneillä tarkastetaan sisämarkkinatuontiin liittyvät asiat vähintään kolmen vuoden välein.

13. Terveystensuojelu

Terveystensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä sitä koskevaa ohjeistusta ja neuvontaa. Terveystensuojelulain mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma. Valvontasuunnitelma tulee laatia siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Terveystensuojelun valvontasuunnitelma perustuu terveydensuojelulain mukaista valvontaa ohjaavan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) laatimaan valtakunnalliseen valvontaohjelmaan vuosille 2020-2024. Ohjelmaa on päivitetty vuosille 2021-2024.

13.1 Valvontakohteet

Terveystensuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat mm. talousvettä toimittavat laitokset, uimahallit, uimarannat, koulut ja oppilaitokset, päiväkodit, vanhainkodit, kauneushoitolat, yleiset liikuntatilat. Terveystensuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan kohteita on Salossa yhteensä 328 kpl. Valvontakohteet tyypeittäin ja kohteiden lukumäärät on esitetty taulukossa 4. Tarkat kohdekohtaiset tiedot on tallennettu valvontaviranomaisten käytössä olevaan tietojärjestelmään.

13.2 Tarkastusten sisältö

Terveystensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää ja ennaltaehkäistä terveysvaaran tai haitan esiintyminen ja antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarvittavat määräykset ja ohjeet.

Tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisesti näytteenottoa. Tarkastusajan kohta sovitaan pääsääntöisesti etukäteen. Asiakirjat voidaan pyytää toimittamaan valvontaviranomaiselle ennen tarkastusta. Ympäristöterveydenhuollon laaturajajärjestelmästä löytyvät ohjeet tarkastusprosessin etenemisestä ja huomioitavista asioista. Tarkastusohjeina käytetään Valviran laatimia tarkastuslomakkeita, jotka sisältävät ohjeet tarkastettavista asioista. Lomakkeet ovat sisältönsä samantyyppisiä kuin VATI-valvontaohjelmassa käytettävät tarkastuskertomuspohjat.

Uusintatarkastuksella varmennetaan, että kohteen toiminta on saatettu hyväksyttävälle tasolle. Uusintatarkastus voi olla myös esim. tarvittavan asiakirjan pyytäminen nähtäväksi, jos siinä on aiemmin ollut puutteita.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuksen kohteelle ja muille asianosaisille.

13.3 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika

Valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveystieteen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla. Arviointi perustuu kokemusperäiseen tietoon valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien toiminnan laadusta.

Riskinarvioinnin yhdenmukaisuuden varmistamiseksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira on antanut ohjeet valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavien tekijöiden määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
- Erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- Aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- Onko toiminta ilmoitus- ja hyväksymispäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan asenne ja asiantuntemus, käytettävissä olevat resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen erityistilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveystietoa aiheuttavat tekijät

Valvontakohdetyypit luokitellaan kolmeen eri riskiluokkaan seuraavasti:

Riskiluokat:

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveystietoa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä.

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveystietoa, mutta terveystietoa eivät ole merkittäviä.

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveystietoa.

Tarkastustiheys:

2 kaksi kertaa vuodessa

1 kerran vuodessa

0,5 joka toinen vuosi

0,3 kerran kolmessa vuodessa

0,25 kerran neljässä vuodessa

0,2 kerran viidessä vuodessa

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika riippuu mm. kohteen koosta ja toiminnan laajuudesta. Koko tarkastusprosessiin (tarkastuksen sopiminen, valmistelu, tarkastus, tarkastuskertomuksen kirjoittaminen) kuluu aikaa muutamasta tunnista useisiin tunteihin.

Taulukossa 4 on määritelty suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit, kohteiden lukumäärät, riskiluokka, tarkastustiheys ja käytettävä työaika. Suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksista on laadittu yksilöity kohdekohtainen tarkastussuunnitelma vuosille 2020–2024 valvojien omaan tietojärjestelmään. Varsinais-Suomen valvontayksiköt ovat lisäksi yhdessä linjanneet, että liikuntatilat tarkastetaan ilmoituskäsittelyn yhteydessä ja mikäli puutteita ei huomata, jatkossa tarkastus tehdään valituksen johdosta tai esimerkiksi toiminnanharjoittajan vaihtuessa. Kuluttajaturvallisuusvalvonnan siirryttyä valtiolle liikuntatilojen riskit ovat vähäisiä, sillä oleskelu on vapaaehtoista ja lyhytaikaista ja altistuneiden määrä on rajallinen.

Terveysturvallisuuslain mukaisia suunnitelmallisia tarkastuksia vuodelle 2021 on suunniteltu yhteensä 153 kpl (vuonna 2020 131 kpl). Laskennallinen työajantarve yhteensä 1012 h eli 134 htpv (vuonna 2020 818 h eli 107 htpv).

Terveysturvallisuuslain osalta on huomioitava, että suunnitelmallisen valvonnan osuus työstä on selvästi pienempi kuin elintarvike- ja tupakkavalvonnassa. Terveysturvallisuuden toimialalla erilaisten lausuntojen sekä neuvonnan ja ohjauksen osuus on merkittävä, lisäksi valitusten käsittelyyn sekä asumisterveyden ja julkisten tilojen sisäilmaongelmien viranomais- ja asiantuntijatehtävien hoitamiseen kuluu runsaasti aikaa.

Asumisterveyden valvontaa tehdään pääasiassa todettua tai epäiltyä terveyshaittaa koskevien ilmoitusten vuoksi ja siksi kyseistä ei-suunnitelmallista valvontaa priorisoidaan tarkastustoimintaa suunniteltaessa.

Vettä toimittavien laitosten valvonnan lisäksi talousvesivalvontaa tehdään kohteissa, joilla on oma kaivo talousveden hankintaan. Tällöin valvontaa tehdään kohteen suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä. Tällaisia kohteita on 25 kpl.

Taulukko 4.Terveysuojelulain mukainen suunnitelmallinen valvonta2021

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetypit		Kohteiden	Riskiluokka	Tarkastus-	Tarkastuk-	Tarkastukset	Työajantar-
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:	lkm.		theys/vuos	seen	2021	ve h
				i	käytettävä		2021
					aika h		
Talousveden toimittaminen	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (asetus 1352/2015, 683/2017)						
	EU-vedenjakelualue, vedentoimitus > 1000 m3/d tai väh. 5000 henkilölle	2	3	1	15	2	30
	Muut vedenjakelualue, vedentoimitus 10–999 m3/d tai 50–4999 henkilölle	18	3	1(0,5*)	8	18	144
	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (asetus 401/2001)						
	Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m3 /d tai alle 50 käyttäjää	7	2	0,5(0,3*)	6	0	0
Veden toimittaminen toimittaminen talousvettä toimittavalle laitokselle	Tukkulaitos (talousvettä toimittavallelaitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja	0	3	1	0	0	0
Kokoontumisen,julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset,iltapäiväkerhot, sisäleikkipuistot	46	2-1	0,25	2-4	11	44
Opetustoiminta koulut ja oppilaitokset	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus	43	2	0,3	5-15	21	315

Majoitustoiminta, majoitusvuoneistot	Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat, kasarmit jne.	32	2-1	0,2	2-4	14	56
Kaudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat vuoneistot ja laitokset	Kosmetologiset vuoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	47	2-1	0,25	2-3	13	39
	Solarium	1	2	0,2	2	0	0
Sosiaalihuollon palvelut	Lasten päiväkodit ja vastaavat	47	2	0,3	2-6	24	144
	Lastenkodit/lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	4	2	0,3	2-6	2	12
	Vanhainkodit ja vastaavat	19	2	0,3	2-6	13 6+7 vuodelta 2020	78
	Muut sosiaalialan yksiköt	15	2	0,3	2-6	11 5+6 vuodelta 2020	66
Liikunta ja virkistystoiminta	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	8	2	1	2-4	8	32
	Pienet yleiset uimarannat	9	2	1	2-3	9	27
	Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas	2	3	1	4-5	2	10
	Yleiset saunat	5	2	0,5	2-3	5	15
	Yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila	23	1	0,2 **	2-4	0	0
	YHTEENSÄ	328				153	1012

*jos vain jakelua, ** oma riskinarvioinnin ohjeistus, ks. tekstiosa

13.4 Näytteenotto

Terveysturvallisuuslaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät talous- ja uimavesistä otettavat näytemäärät sekä näytteistä tehtävät analyysit. Viranomaisen tekemästä näytteenotosta laskutetaan ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen näytteenottomaksu.

Talousveden vedenlaadun valvonta:

Talousveden laatua valvotaan STM:n asetuksen 1352/2015 (muutos 683/2017) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista nojalla. Pienten yksiköiden osalta (vedentoimitus alle 10 m³/vrk tai alle 50 käyttäjää) noudatetaan STM:n asetusta 401/2001.

Yli 10 m³/d tai yli 50 henkilön tarpeisiin vettä toimittavilla laitoksilla on valvontatutkimusohjelmat, jotka sisältävät näytteenottosuunnitelman. Pienemmillä laitoksilla on ainoastaan suunnitelma näytteenotosta. Näytteenottosuunnitelmat on päivitetty vuonna 2020 ja suunnitelmat on laadittu vuosille 2021-2025. Näytteenottosuunnitelmissa on huomioitu vettä toimittaville laitoksille tehty riskinarvioinnit, jotka on talousvesiasetuksen 1352/2015 mukaisilla laitoksilla hyväksytty vuoden 2020 aikana. Pienen talousvesiasetuksen mukaisille laitoksille laaditaan myös riskinarvioinnit, mutta niiden hyväksymisestä ei tehdä erillistä päätöstä.

Vuonna 2021 otettavista näytteistä on laadittu näytteenottosuunnitelma, mistä selviää yksityiskohtaisesti näytteenottoaikoja, ajankohta ja tehtävät tutkimukset.

Ympäristöterveydenhuolto on ottanut useimpien vesiosuuskuntien näytteet. Osa vesiosuuskunnista on huolehtinut itse näyteiden ottamisesta ja terveysturvallisuusviranomaisen on vain varmistanut, että toimija tietää näytteenotossa huomioitavat asiat. Laboratorion sertifioitu näytteenottoja ottaa Liikelaitos Salon veden näytteet.

Yksityisten talousvesikaivojen näytteenottoa avustetaan antamalla asiakkaille näytepulloja toimistolta ja kuljettamalla yksityisiä näytteitä laboratorioon viranomaisnäytepäivinä. Kaivon käyttäjille annetaan neuvontaa ja ohjausta veden laatuun ja näytteenottoon liittyvissä asioissa.

Tammikuussa 2021 voimaan tulevan uuden juomavesidirektiivin toimeenpano edellyttää talousveden liittyvien tietojen sitomista paikkatietoon kaikkien sellaisten vedenjakelualueiden osalta, joille toimitetaan talousvettä vähintään 10 m³ vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. STM ja Valvira ovat toimittaneet kuntiin tietopyynnön vedenjakelualueiden aluepaikkatiedoista. Vedenjakelualueita ei Salon valvonta-alueella ole tarvittavassa paikkatietomuodossa tai piirrettyssä karttamuodossa, jonka vuoksi niiden saattaminen piirrettyyn muotoon vie vuonna 2021 valvontayksikön aikaa. Paikkatietoa tarvitaan, jotta vesi.fi-verkkopalveluun saataisiin kehitettyä käyttäjäystävällinen ja helppo järjestelmä direktiivissä veden käyttäjille vaadittujen tietojen esittämiseksi.

Uimavesien vedenlaadun valvonta:

Yleisellä uimarannalla tarkoitetaan asetuksessa (711/2014) rantaa, jolla odotetaan käyvän huomattava määrä uimareita. Pienillä uimarannoilla tarkoitetaan rantoja, joilla ei odoteta käyvän huomattavaa määrää uimareita (asetus 710/2014).

Kunnan terveysturvallisuusviranomaisen valvoo yleisten uimarantojen veden laatua. Vedestä seurataan uimakauden aikana sellaisten bakteerien pitoisuuksia, jotka osoittavat uimaveden ulosteperäistä saastumista. Lisäksi uimarannoilta havainnoidaan syanobakteerien eli sinilevien ja jätteiden esiintymistä. Myös talviuimapaikkojen vedenlaatua seurataan näytteenotolla.

Neljän peräkkäisen uimakauden valvontatutkimustulosten perusteella yleiset uimarantavedet luokitellaan neljään laatuluokkaan - erinomainen, hyvä, tyydyttävä tai huono -. Luokitus on

tullut käyttöön vuoden 2011 jälkeen. Yleisille uimarannoille on laadittu uimaveden ominaisuuksien ja uimavettä mahdollisesti saastuttavien tekijöiden perusteella uimavesiprofiili.

Uima-altaiden vedenlaatua valvotaan STM:n asetuksen (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista nojalla. Asetuksen mukaisia valvontakohteita on kaksi: Salon uimahalli ja Lehmirannan lomakeskus. Kohteiden altaista otetaan vuosittain vähintään neljä näytettä / allas. Näytteiden kokonaismäärät perustuvat altaiden käyttäjämääriin. Viranomaisen ottaa kaikki Lehmirannan lomakeskuksen näytteet ja osan Salon uimahallin valvontanäytteistä. Allasvesinäytteissä seurataan ensisijaisesti mikrobien määriä ja veden desinfiointitehokkuutta.

Taulukko 5. Vesinäytteiden näytteenottosuunnitelma

Valvontakohte	Näytteenotto
Salon Vesi	Laboratorion sertifioitu näytteenottaja ottaa käyttötarkkailu- ja viranomaisvalvonnan mukaiset näytteet.
Vesiosuuskunnat ja pienet vesilaitokset	Valvontaviranomainen huolehtii useiden vesiosuuskuntien ja muiden pienten vesilaitosten näytteenoton valvontatutkimussuunnitelman mukaisesti. Osa toimijoista hoitaa näytteenoton itse.
Yleiset uimarannat Härjänvatsan uimaranta, Kiikala Kokkilan uimaranta, Halikko Lehmijärven uimaranta, Perniö Märynummen uimaranta, Halikko Naarjärven uimaranta, Perniö Nummijärven uimaranta, Kuusjoki Piiljärven uimaranta, Muurla Varvojärven uimaranta, Pertteli	Näyte ennen uimakauden alkua ja 1 krt/kk uimakauden aikana (yhteensä 32 näytettä/v)
Pienet yleiset uimarannat (yhteensä 9 kpl)	1 krt/kk uimakauden aikana (yhteensä 27 näytettä/v)
Talviuimapaikat (8 kpl)	1 krt/kohde talvikauden aikana, Kokkila 2 krt
Uimahallit (2 kpl)	Valvontatutkimusohjelman mukaisesti sekä viranomais- että käyttötarkkailunäytteitä.

13.5 Valvontasuunnitelman painopisteet

Valvira laatiman valvontaohjelman 2020–2024 painopisteet ja painopisteiden huomioiminen vuonna:

- Omavalvonnan tukeminen:
  - Omavalvontaa edistetään ja varmistetaan tarkastuskäynneillä ja kyselyillä. Talousveden laatuun vaikuttavia riskejä arvioidaan ja hallitaan yhdessä talousvettä toimittavien laitosten kanssa.
- Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö:
  - Yhteistyötä muiden viranomaistahojen kanssa pyritään kehittämään ja parantamaan (esim. pelastuslaitos ja sosiaalitoimi).

Valtakunnallisten painopistealueiden lisäksi valvontayksikön omana painopistealueena on vesiosuuskuntien laitostekniikan ja desinfiointivalmiuden kehittäminen:

Salon kaupungin alueella toimii alueen laajuuteen suhteutettuna verrattain paljon talousvettä toimittavia laitoksia (yhteensä 27 vesilaitosta). Liikelaitos Salon Vesi toimii ainoana suurena laitoksena alueella (vedentoimitus >1000 m³/vrk, väh. 5000 käyttäjää). Liikelaitos vastaa kahden suuren vedenjakelualueen (Salo-Halikko ja Perniö-Särkisalo-Teijo) ja kuuden keskisuurten vedenjakelualueen (Pertteli, Kiikala-Suomusjärvi, Kruusila, Muurla, Kisko ja Kuusjoki) ja yhden pienen vedenjakelualueen (Hajala) vesihuollosta. Kaupungin alueella toimii lisäksi 12 keskisuurta laitosta (vedentoimitus 10-1000 m³/vrk, 50-5000 käyttäjää) ja kuusi pientä laitosta (vedentoimitus <10 m³/vrk, alle 50 käyttäjää), joiden vesihuollosta vastaavat pääsääntöisesti vesiosuuskunnat. Liikelaitos Salon vesi toimittaa talousvettä n. 45 000:lle ja vesiosuuskunnat lähes 3000:lle käyttäjälle. Vesilaitosten käytössä on yhteensä noin 50 vedenottamoita.

STM:n talousvesiasetuksen (1352/2015) 11 § sisältää veloitteen talousvettä toimittavalle laitokselle aloittaa verkoston desinfiointi kuuden tunnin sisällä mikrobiologisen uhkan havaitsemisesta. Liikelaitoksen ja useiden vesiosuuskuntien vedenottamoilla on mahdollista toteuttaa asetuksen mukainen verkoston desinfiointi, mutta valvonnan piirissä on vielä vesiosuuskuntien ottamoita, joilla tätä valmiutta ei vielä ole tai suunnitelma desinfiointin toteuttamisesta on keskeneräinen. Vuoden 2020 aikana vesilaitosten kanssa yhteistyössä on laadittu riskinarviointeja ja päivitetty valvontatutkimusohjelmia. Riskinarviointit on hyväksytyt vuoden 2020 aikana. Valvontatutkimusohjelmien päivittäminen on joidenkin laitosten osalta vielä kesken. Riskinarviointien ja valvontatutkimusohjelmien ajantasaisuutta arvioidaan laitoksille tehtävillä suunnitelmallisilla tarkastuskäynneillä ja päivitetään tarpeen mukaan. Valvonnassa varmistetaan, että kaikkien talousvesiasetuksen alaisten vesilaitosten laitetekniikka mahdollistaa verkoston desinfiointin. Samassa yhteydessä jatketaan osuuskuntien ottamoiden laitetekniikan ajanmukaistamista, millä pyritään vähentämään talousveden laatuun kohdistuvia riskejä (esim. lähtevän veden UV-desinfiointi).

14 Tupakkalain valvonta

Tupakkalain tarkoituksena on vähentää ihmisten altistumista ympäristön tupakansavulle. Toimet, jotka ennaltaehkäisevät tupakoinnin aloittamista ennen tupakan ostamiseen oikeuttavan iän saavuttamista, ehkäisevät tehokkaimmin tupakoinnista aiheutuvia haittoja, edistävät terveyttä ja rajoittavat uusien tupakoitsijoiden määrää.

Tupakkalain suunnitelmallista valvontaa on edellisellä suunnitelmakaudella yksinkertaistettu. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Muilla ympäristöterveydenhuollon tekemillä tarkastuksilla on varmistettava, että tupakkalain 12 §:n 1 momentin mukaisia tupakointikieltoja noudatetaan. Tarvittaessa epäkohtiin puututaan.

Tupakkatuotteiden- ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipaikkojen sekä tupakointitilojen tarkastukset tehdään Valviran laatimia tarkastusohjeita noudattaen. Tarkastuslomakkeet on viety "tarkastuskertomuspohjiksi" VATI-järjestelmään.

Tupakkalaki antaa asuntoyhteisöille mahdollisuuden hakea huoneistoon kuuluvalla parvekkeella, huoneistoon kuuluvaan ulkotilaan tai huoneiston sisätiloihin tupakointikieltoa. Kiellon määrää kunnan valvontaviranomainen asuntoyhteisön hakemuksesta. Vuonna 2020 kyseisiä hakemuksia ei saapunut lainkaan Salon kaupungin ympäristöterveydenhuoltoon.

14.1 Tupakkalain suunnitelmallinen valvonta suunnitelmakaudella

Valvontakohteiden tarkastustiheys perustuu Valviran laatimaan tupakkalain mukaisten kohteiden tarkastustiheys -ohjeeseen.

Tupakkavalvontatiheys kirjataan VATiin kohdekohtaisesti, jolloin tiedot tarkastusajankohdista näkyvät tarkastajille valvontaohjelmassa.

Taulukko 6. Suunnitelmallisen valvonnan kohteet ja tarkastukset v. 2021

TUPAKKALAIN MUKAINEN VALVONTA	Kohteita	Ohjeellinen tarkastustiheys (krt/v)	Tarkastukset v. 2021
Ravitsemisliikkeet, joissa erillinen tupakointitila	2	0,3	0
Vähittäismyyntipaikat	66	0,5	39
Tukkumyyntipaikat	2	0,5	1
Yhteensä	70		40

Tupakkavalvonnan osalta suunnitelmaan ei sisälly näytteenottoa. Mahdollisissa epäselvissä ja tai riitatilanteissa voidaan ottaa näyte.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tupakkavalvonnassa huomioidaan:

- valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat mm. tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, markkinointi-, esilläpito tai tupakointikieltojen rikkomista
- vähittäismyyntilupahakemusten käsittely (lupia ylläpidetään Valviran InProcess myyntiluparekisterissä)
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely
- toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Valvontaa tehdään pääosin muun valvonnan (elintarvikevalvonta) yhteydessä. Tupakkalain toteutumista voidaan valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä on luontevaa valvoa myös tupakan myyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä tupakkalain perusteella sekä nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä lääkelain perusteella. Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, on terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein perustelua tehdä havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

Valvonnassa huomioidaan valtakunnallisessa tupakkavalvontaohjelmassa esitetyt painopisteet:

Toimintavuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Painopiste	Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö		Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta		
	Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa				

Tupakkalaissa omavalvontasuunnitelman laatimisvelvollisuudesta on erikseen säädetty tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myynnin sekä tupakointitilallisten ravitsemisliikkeiden osalta. Näiltä osin omavalvonta on elinkeinonharjoittajalle pakollista. Omavalvonnan painopisteen tavoitteena on auttaa parantamaan toiminnanharjoittajien omavalvonnan laatua, lisätä valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää valvontakohteista tehtävää riskinarviointia.

Tupakkalain valvonnan osalta valtakunnallisessa ohjelmassa kannustetaan myös suuntaamaan resursseja vaikuttavampaan suuntaan käyttämällä aiempaa tehokkaampia toimintamuotoja, kuten tekemään yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön kanssa.

Tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelmakauden painopisteenä vuosille 2020–2021 ovat savukkeiden ja kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uudet, jäljitettävyyteen liittyvät pakolliset merkinnät. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomioita uusiin pakollisiin merkintöihin. Lisäksi valvonnan toteuttamisessa tulisi kiinnittää huomiota viranomaisyhteistyön toimintatapojen luomiseen ja vakiinnuttamiseen sekä yhteistyön toimivuuteen. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan.

14.2 Nikotiinivalmisteiden valvonta

Tupakoinnin lopettamiseen tarkoitettuja nikotiinikorvausvalmisteita saa myydä apteekkien lisäksi tupakan vähittäismyyntipaikoissa. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitetut itsehoitovalmisteet on luokiteltu lääkkeiksi ja niitä saadaan myydä valvotusti yli 18-vuotiaille. Lääkelaisissa on säädetty kunnalle tehtäviä nikotiinivalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Lääkelain mukaisesta nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin valvonnasta ei ole valtakunnallista valvontaohjelmaa. Lääkelakiin perustuvaa nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan ensisijaisesti tupakkalain mukaisen tarkastuksen yhteydessä. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja on Suomessa 35 kpl, joista tarkastetaan vuonna 2021 22 kpl.

15. Valvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan reaaliaikaisesti ja tilanne raportoidaan lautakunnalle puolivuotisraportissa.

Suunnitelmavuoden toteutumisen arviointi käsitellään rakennus- ja ympäristölautakunnassa maaliskuun loppuun mennessä ja toimitetaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmän VYHAN kautta aluehallintovirastolle. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä.

Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma on erillisenä osiona.